

កម្ពុជាសៅចន្លោះមហាអំណាច និងសហរដ្ឋអាមេរិក

១. កម្ពុជាសៅចន្លោះ អាមេរិក សហភាពសូវៀត និងចិន

នៅឆ្នាំ១៩៥៥ ជាចំណុចចាប់ផ្តើមដែលអាមេរិកអនុវត្តនយោបាយដាក់សម្ពាធមកថ្នាក់ដឹកនាំ កម្ពុជាឱ្យងាកទៅសហការជាមួយប្រទេសលោកសេរី និងប្រឆាំងការរីកសាយភាយលទ្ធិលក្ខណៈសុខុមាលភាព។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៥៦ ដល់ឆ្នាំ១៩៧០ កម្ពុជា និងសហភាពសូវៀតមានទំនាក់ទំនងល្អ តែទំនាក់ទំនងជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិកមិនល្អទេ ពេលនោះអាមេរិកបានចូលជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការផ្ទៃក្នុងនិងការផ្តួលរំលំសម្តេចព្រះសីហនុពីសំណាក់អាមេរិកតាមរយៈស៊ីអាយអេ។ ការជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរួមាន៖ **ទី១.** ការកាត់ផ្តាច់ជំនួយសេដ្ឋកិច្ច និងយោធា (អ្នកតាមដាននយោបាយវាយតម្លៃក្នុងគោលបំណងដើម្បីបង្ហាញការមិនពេញចិត្តរបស់ខ្លួនឆ្លើយតបនឹងការយល់ព្រមទទួលយកជំនួយសេដ្ឋកិច្ចគ្មានលក្ខខណ្ឌរបស់ចិនឆ្នាំ១៩៥៦) **ទី២.** ការហាមប្រាមកម្ពុជាមិនឱ្យប្រើអាវុធជំនួយប្រឆាំងការឈ្លានពាន (ដែលអាមេរិកថាជួយយោធាអាមេរិកផ្តល់ឱ្យកម្ពុជាគឺសម្រាប់ប្រឆាំងនឹង ការឈ្លានពានរបស់កុម្មុយនីស្តតៃប៉ុណ្ណា) **ទី៣.** ការគាំទ្រកម្លាំងឧទ្ធាមដើម្បីផ្តួលរំលំរដ្ឋាភិបាល តាមរយៈចលនាគាំទ្រឧទ្ធាម ខ្មែរសេរី ក្រោមការដឹកនាំរបស់ សឹង ង៉ុកថាញ់ និងចលនាខ្មែរក្រោម ដែលធ្វើប្រតិបត្តិការនៅទឹកដីវៀតណាមខាងត្បូងហើយនិងការបញ្ចុះបញ្ចូលមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់នៅកៀកព្រះកាយសម្តេច សី ហនុ ឱ្យប្រឆាំងគោលនយោបាយអព្យាក្រឹត ថែមទាំងមានការគាំទ្រកម្លាំងឧទ្ធាមដើម្បីធ្វើអមគមន៍ទឹកដី។ **ទី៤.** តាមរយៈអង្គការសេអាតូ នៅឆ្នាំ១៩៥៨ ក្រុមប្រឹក្សាសម្ព័ន្ធយោធាសេអាតូ បានបើកកិច្ចប្រជុំមួយនៅបាងកកកិច្ចប្រជុំនោះមានរបៀបវារៈចំនួន២គឺ **ទី១.** គម្រោងរបស់អាមេរិកពង្រឹងវិសាលភាពដែនប្រតិបត្តិការសេអាតូដោយរួមបញ្ចូលទាំងកោះតៃវ៉ាន់។ **ទី២.** តើគួរចាប់វិធានការបែបណាជាមួយនឹង “ទង្វើឧក្រិដ្ឋ” របស់ដឹកនាំកម្ពុជាដែលហ៊ានបង្កើតចំណងការទូតជាមួយប៉េកាំង? ពាក់ព័ន្ធនឹងរបៀបវារៈទី២ អង្គប្រជុំបានសម្រេចលើ៣ចំណុច៖ ចំណុច១. ផ្តល់ការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដល់គណបក្សប្រឆាំងមួយនៅកម្ពុជាក្នុងគោលបំណងបំផ្លាញរបបអព្យាក្រឹតនៅកម្ពុជា។ ចំណុច២. បង្កើតបរិយាកាសអសន្តិសុខតាមរយៈការចាប់ជំរិត ការប្តូរប្រដាប់អាវុធ និងការផ្សព្វផ្សាយពាក្យចោមអាវាមប្រឆាំងរដ្ឋាភិបាល។ ចំណុច៣. បង្កើតកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៅក្នុងប្រទេស។ **ទី៥.** ការបញ្ចូលភ្នាក់ងារឱ្យធ្វើជាអ្នកសរសេរសុន្ទរកថានយោបាយ (នៅឆ្នាំ១៩៥៦ សម្តេច សីហនុ យាងធ្វើទស្សនកិច្ចនៅហ្វីលីពីន) **ទី៦.** ការការប៉ងប៉ងធ្វើឃាតលើសម្តេច ព្រះនរោត្តម សីហនុ និងការគាំទ្ររដ្ឋប្រហារទម្លាក់ថ្នាក់ដឹកនាំកំពូលពីដំណែង **ទី៧.** ការលួចលាក់នាំចូលអាវុធដោយប្រើប្រាស់អាសដ្ឋានស្ថានទូត **ទី៨.** ការធ្វើវិទ្ធផ្សព្វផ្សាយសេដ្ឋកិច្ច (នៅឆ្នាំ១៩៦៣ស៊ីអាយអេឱ្យ សុន សក្តិ ជនជាតិថៃកាត់ចិន បើធនាគារឯកជន ដោយបញ្ចុះបញ្ចូលមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ចូលក្នុងគោលបំណងបង្កឱ្យមានអស្ថិរភាពដល់សេដ្ឋកិច្ច)។ **ទី៩.** ការទំលាក់គ្រប់បែកលើព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា (នៅឆ្នាំ១៩៦៤ ទ័ពអាសអាមេរិកទម្លាក់គ្រប់បែកមកលើភូមិកម្ពុជានៅ

1 អេង ប៉ូលីត សូឡាវី ៖ អាស៊ីអាគ្នេយ៍២០ឆ្នាំក្នុងសង្គ្រាម CIA ភ្នំពេញ ២០២១ ទំព័រ៤៣។

ក្បែរព្រំដែនវៀតណាមខាងត្បូងក្នុងគោលបំណងកម្ទេចពួកវៀតកុង និងវៀតណាមខាងជើង នៅឆ្នាំ ១៩៦៩ អាមេរិកទម្លាក់គ្រប់បែកបេ៥២ តាមព្រំដែនកម្ពុជា។ គិតត្រឹមរយៈពេល១៤ខែក្រោយ ការ ទម្លាក់ដោយកងទ័ពអាសអាមេរិកមានចំនួនសរុបមិនតិចជាង៣៦៣០គ្រាប់បេ៥២ឡើយ។ ទី១០. សង្គ្រាមចិត្តសាស្ត្របំផ្លាញប្រជាប្រិយភាពរបស់សម្តេចសីហនុ (នៅឆ្នាំ១៩៧០ សីហាយអេ ប្រើបច្ចេក វិទ្យាទំនើបកាត់តបំប្លែងព្រះសៀងរបស់សម្តេចសីហនុ ដោយផ្សាយស្ថានីវិទ្យុនៅក្នុងទឹកដីឡាវក្នុង គោលបំណងដុតកញ្ជះកំហឹងក្នុងចំណោមប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា។²

ដោយឡែកកម្ពុជាមានទំនាក់ទំនងជាមួយសហភាពសូវៀតពីឆ្នាំ១៩៧០ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ ប្រទេសទាំងពីរមានទំនាក់ទំនងមិនសូវល្អវិញ ដោយសារការធ្វើរដ្ឋប្រហារទម្លាក់សម្តេច នរោត្តម សីហ នុ ហើយពេលនោះជាពេលលំបាកចំពោះស្ថានកម្ពុជាពីរនៅទីក្រុងម៉ូស្កូដោយមួយតំណាងរដ្ឋាភិបាល និរទេសរបស់សម្តេច នរោត្តម សីហនុ និងមួយផ្សេងទៀតតំណាងឱ្យរដ្ឋាភិបាល លន់ នល់។

ការប្រកួតប្រជែងរបស់មហាអំណាចបានធ្វើឱ្យកម្ពុជាឆ្លងកាត់នៅសម័យកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ហើយការធ្លាក់ចូលនេះដោយសារ៖³

១. វៀតណាមធ្លាប់តែកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយចិនដើម្បីប្រឆាំងបារាំង និងអាមេរិក តែបែជា ខិតជិតទៅរកសហភាពសូវៀត។
២. ការធ្វើឱ្យប្រកាតភាពនូវទំនាក់ទំនងផ្នែកការទូតរវាងចិននិងអាមេរិក ត្រូវបានចាប់ទុកជាអំពើ ក្បត់មួយដោយវៀតណាម។
៣. ទំនាក់ទំនងចិននិងវៀតណាមកាន់តែធ្លាក់ចុះដោយចិនចូលកាន់កាប់ប្រជុំកោះប៉ារ៉ាសែល ដោយកម្លាំងយោធានៅខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៤។
៤. វៀតណាមបានប្រមូលផ្តុំប្រទេសនៅអតីតឥណ្ឌូចិនរបស់បារាំងឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំ របស់វៀតណាម។

ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពទាំងអស់នេះបានធ្វើឱ្យទំនាក់ទំនងចិននិងខ្មែរក្រហមចាប់ផ្តើមរឹងមាំឡើ ង។ ហើយបើក្រឡែកទៅមើលសហរដ្ឋអាមេរិកវិញនាពេលនោះបានរួមដៃគ្នាជាមួយចិន ដើម្បីទប់ទល់ ជាមួយសហភាពសូវៀត គឺសហរដ្ឋអាមេរិកក៏បានគាំទ្រឱ្យក្រុមខ្មែរក្រហមឱ្យមានអាសនៈនៅក្នុងអង្គ ការសហប្រជាជាតិ។⁴ ជាលទ្ធផលអាមេរិកនិងចិនបានចោទគ្នាពីអ្នកនៅពីក្រោយខ្មែរក្រហមនិងរដ្ឋ

2 អេង ប៉ូលីត សូឡាវី៖ អាស៊ីអាគ្នេយ៍២០ឆ្នាំក្នុងសង្គ្រាម CIA ភ្នំពេញ ២០២១ ទំព័រ៤៧ដល់៧៦។

3 Nicolas Regaud៖ កម្ពុជាក្នុងពុះសង្ស័យ ទំព័រ៤ដល់៥ (ប្រែសម្រួលដោយ៖ ទីយាយ)

4 ទុំ ម្លិះ៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី១៩ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៩ “លោក ហ៊ុន សែន ព្រឹកពីការគាំទ្ររបស់អាមេរិកទៅលើក្រុមខ្មែរក្រហមនិងរដ្ឋប្រហារ លន់ នល់ ក្នុងកិច្ចប្រជុំកំពូលអាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក” khmer.voanews, <https://khmer.voanews.com/a/pm-raises-about-us-support-on-pol-pot-regime/5172075.html> (accessed August 5, 2021 at 3:5pm)។

ប្រហារ១៨មីនា។⁵ កាលពីពេលនោះរដ្ឋាភិបាលអាមេរិក ដែលជាសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ថៃ ក៏បានជំរុញផងដែរឱ្យថៃសហការជាមួយចិន ដើម្បីជួយខ្មែរក្រហម ដែលធ្លាប់ជាសត្រូវរបស់អាមេរិក។⁶

ជំហររបស់ចិននៅក្នុងជម្លោះកម្ពុជាក្រោយពីរបបខ្មែរក្រហម បានឡើងកាន់កាប់ប្រទេសកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៧៥ពួកគេបានចាប់ផ្តើមជម្លៀសប្រជាជនពីទីក្រុងភ្នំពេញ និងទីប្រជុំជនផ្សេងៗទៀត ដើម្បីឱ្យទៅរស់នៅតាមទីជនបទ។ ប្រជាជនកម្ពុជាប្រមាណជាងមួយលាននាក់ គឺស្មើនឹងមួយភាគប្រាំនៃប្រជាជនសរុបត្រូវបានសម្លាប់។ និស្សិតបញ្ញវន្ត អ្នកប្រាជ្ញ អ្នកជំនួញ ឬ “ពួកគហបតី” ត្រូវបានបោសសម្អាត។ ក្នុងកំឡុងពេលនៃការកាន់កាប់អំណាចរបស់ពួកខ្មែរក្រហម ចិនមានការពាក់ព័ន្ធយ៉ាងខ្លាំងក្នុងការឧបត្ថម្ភគាំទ្រដល់មេដឹកនាំប៉ុលពត និងក្រុមអ្នកបដិវត្តន៍។ អ្វីដែលសំខាន់ជាងនេះ គឺជម្លោះប្រវត្តិសាស្ត្ររវាងចិននិងវៀតណាម។ នៅឆ្នាំ១៩៧៨ ដោយទទួលបានជំនួយពីសហភាពសូវៀត រដ្ឋាភិបាលវៀតណាម បានលើកទ័ពចូលឈ្លានពានប្រទេសកម្ពុជា។ ការលុកលុយរបស់កងទ័ពវៀតណាម មកលើបុរណភាពទឹកដីកម្ពុជា កើតចេញពីទំនាស់រវាងមេដឹកនាំកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យជាមួយនិងវៀតណាមពីនយោបាយការទូត រហូតដល់មានការប៉ះទង្គិចគ្នាដោយអារុជ។ ទីបំផុត វៀតណាមបានផ្តួលរំលំរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នៅថ្ងៃទី៧ខែមករាឆ្នាំ១៩៧៩។ ក្រោយពីបានកាន់កាប់ប្រទេសកម្ពុជា រដ្ឋាភិបាលវៀតណាមបានបង្កើតរដ្ឋាភិបាលនៅទីក្រុងភ្នំពេញ ដែលដឹកនាំដោយបក្សប្រជាជនបដិវត្តន៍កម្ពុជាប៉ុន្តែសកម្មភាពរបស់ពួកខ្មែរក្រហមនៅតែមានជាបន្តនៅតាមតំបន់ព្រំដែន។ ថៃ ដែលជាគូជម្លោះចាស់មួយផ្សេងទៀតរបស់វៀតណាម បានចងសម្ព័ន្ធភាពមិនផ្លូវការមួយជាមួយនិងចិន ដើម្បីការព្រលប់មកវិញនៃរបបខ្មែរក្រហម។ នៅតាមតំបន់ជាយដែនពួកគេបានបង្កើតជំរុំជនភៀសខ្លួននៅក្នុងទឹកដីថៃ ដែលគ្រប់គ្រងដោយខ្មែរក្រហម ដើម្បីធ្វើជាមូលដ្ឋានក្នុងការកសាងកម្លាំងប្រឆាំងនឹងរដ្ឋាភិបាលភ្នំពេញ ដែលមានវៀតណាមនៅពីក្រោយខ្នង។ ជំនួយយោធានិងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ចិន ត្រូវហូរចូលមកតាមប្រទេសថៃ ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ដល់របបខ្មែរក្រហមដែលបាក់ទ័ព ហើយទីក្រុងប៉េកាំង ក៏បានបញ្ជាឱ្យកងយោធាចិនឆ្លងកាត់តាមភាគឦសានប្រទេសចិនដើម្បីលុកលុយចូលប្រទេសវៀតណាមនៅចុងឆ្នាំ១៩៧៨ និងដើមឆ្នាំ១៩៧៩ក្នុងគោលបំណងបង្ខំឱ្យទីក្រុងហាណូយបញ្ឈប់អន្តរាគមន៍យោធារបស់ខ្លួននៅប្រទេសកម្ពុជា។ ផ្ទុយទៅវិញយោធារបស់វៀតណាម មានកម្លាំងខ្លាំងក្លាណាស់ ហើយបានវាយយកជ័យជំនះលើកងទ័ពចិន។ ក្រោយពីបរាជ័យនេះ ចិនបានភ្ជាប់ខ្លួនកាន់តែជ្រៅនៅក្នុងចលនាតស៊ូនៅឥណ្ឌូចិន។ ត្រឹមឆ្នាំ១៩៨០ វៀតណាមបានគ្រប់គ្រងស្ទើរតែទាំងស្រុងលើប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសឡាវចំណែកខ្មែរក្រហមវិញ បានកាន់កាប់តែនៅតាមតំបន់ជនបទ ដែលស្ថិតនៅភាគខាងលិច និងភាគពាយ័ព្យនៅតាមជាយដែនប្រទេសកម្ពុជា-ថៃតែប៉ុណ្ណោះ។ អំណាចរបស់វៀតណាម

55 ស៊ុន ណារិន៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី៤ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៩ “អាមេរិកនិងចិនចោទគ្នាពីអ្នកនៅពីក្រោយខ្មែរក្រហមនិងរដ្ឋប្រហារ១៨មីនា” khmer.voanews, <https://khmer.voanews.com/a/us-china-trade-barbs-over-khmer-rouge-support-coup-in-the-1970s/4771783.html> (accessed August 6, 2021 at 2:11pm)។
6 សេង ឌីណា៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី៥ ខែមករា ឆ្នាំ២០១២ “ខ្មែរក្រហមក្រោយអន្តរាគមន៍កងទ័ពវៀតណាមឆ្នាំ១៩៧៩” វិទ្យុបារាំង, <https://www.rfi.fr/km/khmer-rouge-after-vietnamese-intervention-in-1979> (accessed August 11, 2021 at 3:21pm)។

ដែលគាំទ្រដោយសហភាពសូវៀត បានធ្វើឱ្យរំដើបរំជួលដល់ប្រទេសនានានៅអាស៊ី។ ដើម្បីទប់ទល់ជាមួយនឹងរៀនណាម អាស៊ានបានសហការចាប់ផ្តើមជាមួយសហរដ្ឋអាមេរិក ដើម្បីបង្កើតរដ្ឋាភិបាលចម្រុះត្រីភាគីមួយនៅកម្ពុជា ដែលក្នុងនោះភាគីពីរ ជាចលនាកម្ពុជាមិនមែនកុម្មុយនិស្ត និងភាគីមួយទៀត គឺក្រុមខ្មែរក្រហម។ រដ្ឋាភិបាលចម្រុះមួយនេះ ត្រូវបានទទួលជំនួយពីអង្គការសហប្រជាជាតិ ដើម្បីផ្តល់ឱ្យកម្ពុជាទទួលបានកេរ្តិ៍នៅក្នុងមហាសន្និបាតអង្គការសហប្រជាជាតិ។ ប្រទេសដែលគាំទ្រដល់រដ្ឋាភិបាលចម្រុះមួយនេះ កាន់តែមានការព្រួយបារម្ភពីការពង្រីកឥទ្ធិពលរបស់សហភាពសូវៀត និងរៀនណាមនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ជាជាងការព្រួយបារម្ភពីការចងសម្ព័ន្ធមិត្តជាមួយនិងខ្មែរក្រហម។ រហូតដល់សង្គ្រាមត្រជាក់បានបញ្ចប់ ភាពភ័យខ្លាចរបស់ប្រទេសនានានៅអាស៊ីអំពីនយោបាយវាតទីនិយមរបស់រៀនណាម ក៏បានបញ្ចប់ដែរ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៩ រៀនណាម បានដកកងទ័ពរបស់ខ្លួនស្ទើរតែទាំងស្រុងចេញពីប្រទេសកម្ពុជា ហើយរុស្ស៊ី ក៏បានដកទ័ពរបស់ខ្លួនចេញពីរៀនណាមផងដែរ។ ឥឡូវនេះរៀនណាម កំពុងតែស្វែងរកសាងទំនាក់ទំនងរបស់ខ្លួនឡើងវិញ ជាមួយប្រទេសលោកខាងលិច ចិនក៏ដូចជាសហរដ្ឋអាមេរិកផងដែរ ដើម្បីទាក់ទាញការវិនិយោគ។⁷

កម្ពុជាក្នុងល្បែងប្រជែងឥទ្ធិពលរបស់មហាអំណាចសង្គ្រាមត្រជាក់ នាពេលនោះក៏មិនគួរទម្លាក់កំហុសទាំងអស់នេះទៅលើប្រទេសទាំងស្រុងនោះដែរ។ អ្នកដឹកនាំខ្មែរនៅពេលនោះគឺជាអ្នកមានចំណែកទទួលខុសត្រូវដ៏ធំ ចំពោះសោកនាដកម្មដែលកើតឡើងនៅកម្ពុជា ពីព្រោះការណ៍ដែលប្រទេសអាចលូកដៃចូលមកកកកូរកាយក្នុងកិច្ចការរបស់កម្ពុជាបាន គឺដោយសារតែមេដឹកនាំខ្មែរម្នាក់ៗបានរត់ទៅរកប្រទេសតែរៀងៗខ្លួន ដើម្បីប្រជែង ហែកហួរខ្មែរគ្នាឯង ចំណែកឯអ្នករងគ្រោះពិតប្រាកដ គឺប្រជាជនកម្ពុជា។⁸

២. កម្ពុជានៅចន្លោះ ចិន និង អាមេរិក នាពេលថ្មីៗ

កម្ពុជានៅចន្លោះ ចិននិងអាមេរិក នាពេលថ្មីៗ មានព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗ៖ ចំណុចទី១. អាមេរិកចោទប្រកាន់ថាមានបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ប៉ុន្តែអាមេរិកមានទំនាក់ទំនងនិងជួយដល់ប្រទេសគ្រប់គ្រងដោយដោយរបបយោធា និងកុម្មុយនិស្ត ដូចជារៀនណាមជាដើម។ ទី២. សហរដ្ឋអាមេរិកបានចោទប្រកាន់កម្ពុជាថាអនុញ្ញាតឱ្យចិនកសាងមូលដ្ឋានទ័ពនៅកងទ័ពជើងទឹករាម តែកម្ពុជាហាមដាច់ខាតនូវវត្តមានមូលដ្ឋានយោធាប្រទេសនៅលើទឹកដីខ្លួន ហើយចុងក្រោយអាមេរិករកមិនឃើញការ

7 Judith F.Kornberg & John F.Faust, ចិននៅក្នុងនយោបាយសកលលោក បកប្រែពីភាសាអង់គ្លេសដោយ អូន វិះ ឆ្នាំ២០១៣ ទំព័រ ៣៤៥ ដល់៣៤៧ (ចំណងជើងដើម៖ China in World Politic) ។
 8 សេង ឌីណា៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី៥ ខែមករា ឆ្នាំ២០១២ “ខ្មែរក្រហមក្រោយអន្តរាគមន៍កងទ័ពរៀនណាមឆ្នាំ១៩៧៩” វិទ្យុបារាំង, <https://www.rfi.fr/km/khmer-rouge-after-vietnamese-intervention-in-1979> (accessed August 11, 2021 at 3:21pm)

ពិតលើការចោទប្រកាន់នេះទេ^១។ **ទី៣.**អាមេរិកថាក្រុមHackerចិនបានលួចទិន្នន័យពីក្រសួងការបរទេសកម្ពុជា។

ចំណុចទី២.ពាក់ព័ន្ធកំពង់ផែទឹករាម ខ្ញុំមើលឃើញមួយជ្រុងតូច៥ចំណុច៖ **ទី១.** បើសិនមហាអំណាចណាមួយឈរជើងផ្នែកបច្ចេកទេសតែមិនមែនដាក់ទ័ពនៅទីនេះជាផ្នែកឬជំហាននៃការទប់ឥទ្ធិពលពលប៉ូលផ្សេង **ទី២.** បើកម្លាំងយោធាកម្ពុជាខ្លាំងនឹងជាជំនួយនៅសមុទ្រចិនខាងត្បូង **ទី៣.** ជាការអូសទាញ អង្គការតំបន់ ដើម្បីសមយុទ្ធរួមគ្នាជាមួយមហាអំណាចណាមួយ និងបន្ថែមការពង្រីកឥទ្ធិពល។ **ទី៤.** បើអាមេរិកគំរាមឬដាក់ទណ្ឌកម្មកម្ពុជា ដោយមិនជួយកម្ពុជាក្លាយជាប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ គឺមានន័យថាយុទ្ធសាស្ត្របង្កើតសម្ព័ន្ធរបស់អាមេរិកបរាជ័យដែលកម្ពុជាជាចំណែកប៉ូលដ៏សំខាន់របស់អាស៊ាន។ **ទី៥.** អតីតតំបន់ឥណ្ឌូចិនវិញ ពាក់ព័ន្ធយោធានេះអាមេរិកគួរឱ្យពិចារណានោះគឺរៀនណាមឧទាហរណ៍ អតីតកាលពេលដែលចិនខ្លាំងរៀនណាមរត់រកចិន ពេលដែលចិនខ្សោយ រៀនណាមរត់រកសហភាពសូវៀត ពេលសហភាពសូវៀតខ្សោយរៀនណាមរត់រកអាមេរិក ចុះប្រសិនបើអាមេរិកខ្សោយរៀនណាមរត់ទៅណា? ពេលនោះឥទ្ធិពលអាមេរិកគឺសូន្យនៅឥណ្ឌូចិន ទាំងអាមេរិកមិនបានចាក់គ្រឹះជួយអភិវឌ្ឍកម្ពុជានោះ។

ចំណុចទី៣.អាមេរិកដែលថាក្រុមHackerចិនបានលួចទិន្នន័យពីក្រសួងការបរទេសកម្ពុជា។ ចំពោះការចោទប្រកាន់នេះខ្ញុំបាទមើលឃើញមួយជ្រុងតូច៧ចំណុច៖ **១.**ដើម្បីកុំឱ្យអាស៊ាននិងសម្ព័ន្ធមិត្តកុំខិតជិតទៅរកចិនពេក **២.**ជាការឆ្លើះបញ្ជាសមុទ្រចិនខាងត្បូងឱ្យភាគីជម្លោះប្រយ័ត្នចិនលួចទិន្នន័យ ក្នុងន័យឱ្យភាគីជម្លោះតាមដាន **៣.**ជាការជម្រុញឱ្យភាគពាក់ព័ន្ធ ឬសម្ព័ន្ធមិត្តមករកអាមេរិកដើម្បីជាភាពកក់ក្តៅផ្នែកសន្តិសុខ **៤.**ជាការបញ្ជាក់ថា ចិនមានការរីកចម្រើនផ្នែកបច្ចេកវិទ្យាដែលនឹងអាចមានឥទ្ធិពលលើមហាអំណាចអាមេរិក **៥.**ជាការបញ្ជាក់ថា អាមេរិកខ្សោយផ្នែកបច្ចេកវិទ្យាដែរអាចឱ្យប្រទេសផ្សេងទៀតលួចទិន្នន័យបាន និងភាពជឿនលឿនរបស់ចិន **៦.**ចំពោះកម្ពុជាជាការចោទប្រកាន់ដោយប្រយោល ដើម្បីកុំឱ្យកម្ពុជាងាកទៅចិនពេក **៧.**ដោយយុទ្ធសាស្ត្របំផ្លាញសម្ព័ន្ធមិត្តចិន។ ពាក់ព័ន្ធការចោទផ្នែកបច្ចេកវិទ្យានេះ បើងាកមកបរិបទអន្តរជាតិវិញចំពោះអាមេរិកបានលួចស្តាប់កិច្ចសន្ទនារបស់ថ្នាក់ដឹកនាំលើលោក ក្នុងនោះមានទាំងថ្នាក់ដឹកនាំរបស់សម្ព័ន្ធមិត្តខ្លួនឯងផង។ តែការចោទប្រកាន់នោះ បញ្ហានៅត្រង់ថា ក្រុងវ៉ាស៊ីនតោនមិនសូវ ឬមិនដែលបានលើកយកភស្តុតាងទៅបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់លាស់ទេ។¹⁰

9 Freshnewsasia ៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ៖ “TOP NEWS: សម្តេចពិជ័យសេនា ទៀ បាញ់៖ កម្ពុជាអនុញ្ញាតតាមសំណើ ឱ្យអនុវត្តយោធាអាមេរិក ចុះពិនិត្យមើលកំពង់ផែរាម ដើម្បីឱ្យអស់មន្ទិល (Video inside)” <http://freshnewsasia.com/index.php/en/localnews/200191-2021-06-03-01-00-30.html> (accessed August 10, 2021 at 4:09pm)

10 គួប គន្ធារ៉ា ៖ ចុះផ្សាយថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០២១ ៖ “ចិនចេញមុខបរិហារចាស់ដៃលើការចោទប្រកាន់របស់អាមេរិក និងក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត” វិទ្យុបារាំង, www.rfi.fr/km/កម្មវិធីផ្សេងទៀត/ព្រឹត្តិការណ៍អន្តរជាតិប្រចាំថ្ងៃ/20210720-ចិនចេញមុខបរិហារចាស់ដៃលើការចោទប្រកាន់របស់អាមេរិក-និងក្រុមសម្ព័ន្ធមិត្ត (accessed August 10, 2021 at 10:41am)។

៣. កម្ពុជានៅចន្លោះអាស៊ាន

នៅសម័យសង្គ្រាមត្រជាក់ នៅតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ សហរដ្ឋអាមេរិកគាំទ្រសុទ្ធសឹងជារបបផ្តាច់ការបែបបយោធាដែលប្រឆាំងនឹងមនោគមវិជ្ជាកុម្មុយនីស្ត។ ឧទាហរណ៍ជាក់ស្តែងក្នុងចំណោមរបបផ្តាច់ការបែបបយោធាដែលជាសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ក្នុងសម័យសង្គ្រាមត្រជាក់ រួមមាន ហ្វីលីពីនរបស់ម៉ាកុស (Marcos) ឥណ្ឌូណេស៊ីរបស់ស៊ូហារតូ (Suharto) ថៃរបស់ក្រុមនាយទាហាន សូម្បីតែវៀតណាមខាងត្បូង និងសាធារណរដ្ឋខ្មែររបស់សេនាប្រមុខលន់ នល់ដែលអាមេរិកបានការពារនិងបានជួលរំនៅឆ្នាំ១៩៧៩ក៏សុទ្ធតែត្រូវបានគេរាប់បញ្ចូលទៅក្នុងបណ្តារបបផ្តាច់ការបែបបយោធាដែរ។ ដូចគ្នាដែរសម័យឥឡូវ និយាយថាអាមេរិករាប់រកតែបណ្តាប្រទេសណាដែលកាន់លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងតំបន់អាស៊ីអាគ្នេយ៍ក៏ខុសដែរឬក៏មិនត្រូវទាំងស្រុងនោះទេ។ បើអីចឹងមែននោះ ហេតុអ្វីបានជាអាមេរិកនៅតាមទំនាក់ទំនងល្អជាមួយម៉ាឡេស៊ី សិង្ហបុរី ព្រុយណេ ដែលមិនមែនជារបបប្រជាធិបតេយ្យជាមួយប្រទេសថៃគ្រប់គ្រងដោយក្រុមយោធាដែលបានធ្វើរដ្ឋប្រហារ ហើយថ្មីៗនេះទៀតជាមួយវៀតណាមកុម្មុយនីស្តឬកូម៉ាដែលទើបតែផ្តើមឈានដើងចូលក្នុងអន្តរកាលប្រជាធិបតេយ្យ។¹¹ បច្ចុប្បន្នមានរឿងធំៗចំនួន៥ ពាក់ព័ន្ធការប្រមូលផ្តុំកម្លាំងសេដ្ឋកិច្ចនិងនយោបាយដែលជះឥទ្ធិពលដល់អាស៊ាន និងការទាក់ទងរបស់ខ្លួនជាមួយមហាអំណាច ក្នុងនោះគឺ ទី១.សមុទ្រចិនខាងត្បូងលើបញ្ហាដែនដីនិងសេរីភាពនៃនាវាចរ ទី២.គំនិតផ្តួចផ្តើមខ្សែក្រវ៉ាត់និងផ្លូវចិន ទី៣.សង្គ្រាមពាណិជ្ជកម្មនិងបច្ចេកវិទ្យាដែលកំពុងរីកធំឡើងរវាងសហរដ្ឋអាមេរិកនិងចិន ទី៤.ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងគំនិតផ្តួចផ្តើមឥណ្ឌូ-ប៉ាស៊ីហ្វិកដោយសេរី (FOIP) របស់សហរដ្ឋអាមេរិក ទី៥.ក្តីផលវិបាកនៃជំងឺរាតត្បាតកូវីដ -១៩។¹²

ព្រោះតែហេតុផលនៃគុណសម្បត្តិរបស់អាស៊ាន ដើម្បីកម្ពុជាអាចទាញយកប្រយោជន៍ការទូត គឺកម្ពុជាគួរធ្វើកិច្ចសហប្រតិការមួយចំនួនសកម្ម និងទំនាក់ទំនងពហុភាគីនិយម ឧទាហរណ៍ អង់គ្លេសដើរចេញពីសហភាពអឺរ៉ុប ដូច្នោះអង់គ្លេសត្រូវការអាស៊ានជាសំខាន់ ត្រង់ចំណុចនេះសកម្មភាពផ្នែកនយោបាយការបរទេសសំខាន់ណាស់។ កម្ពុជាមានឱកាសច្រើននៅក្នុងតំបន់អាស៊ាន ដោយសារ មិនពាក់ព័ន្ធជាមួយភាគីជម្លោះសមុទ្រចិនខាងត្បូង កម្ពុជាគួរទាញយកប្រយោជន៍ពីជម្លោះសមុទ្រចិនខាងត្បូងដោយប្រយោល ម្យ៉ាងវិញទៀតដើម្បីទាញប្រយោជន៍ពីគ្រប់ភាគីកម្ពុជាត្រូវការជាចាំបាច់ស្តាយតាមខ្លួននៃហេតុផលច្បាប់មិនជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់អាស៊ាន។

11 ហ្សង់-ហ្វ្រង់ស័រតាន់៖ អាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក បេះដូងនៃពិភពលោកសតវត្សរ៍ទី២១ ភ្នំពេញ ឆ្នាំ២០១៩ ទំព័រ១៧៥ដល់១៧៦។
12 Editorial Board, ANU, “ASEAN stress-tested by big power rivalry”, eastasiaforum, October 5 ,2020, <https://www.eastasiaforum.org/2020/10/05/asean-stress-tested-by-big-power-rivalry/> (accessed August 11, 2021 at 4:49pm)

៤. សន្និដ្ឋាន

សង្គ្រាមនៅកម្ពុជាបានធ្វើឱ្យកម្ពុជាដើរទៅសម័យបុរាណវិញដោយរស់ពីងលើធម្មជាតិ ដូច្នេះហើយទើបសន្តិភាពមានតម្លៃមិនអាចកាត់ថ្លៃបាន។ តាមរយៈប្រវត្តិសាស្ត្របង្ហាញថា បញ្ហានៅកម្ពុជា កើតឡើងដោយសារ បញ្ហាជម្លោះផ្ទៃក្នុង ការជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការផ្ទៃក្នុងរបស់មហាអំណាចនៅកម្ពុជា កម្ពុជាបានគាំទ្រឬនិទ្ទាការមហាអំណាចតែមួយផ្តាច់មុខ ការពឹងបរទេសដើម្បីតែប្រយោជន៍ខ្លួនឯង មិនមែនប្រយោជន៍រួម ការមិនឱ្យតម្លៃអង្គការតំបន់ ឬវេទិកាអន្តរជាតិ ដោយប្រកាន់និទ្ទាការ និងការ ប្រកាន់យកបែបបរទេសនិយម។ ដូច្នេះសង្គ្រាមបង្ហាញថាគ្មានបរទេសណាស្រលាញ់ខ្មែរជាងខ្មែរនោះទេ រាល់ការទំនាក់ទំនងជាមួយបរទេសត្រូវគិតប្រយោជន៍ខ្មែររួម។

កំណត់សម្គាល់៖ ទស្សនៈដែលបានបង្ហាញនៅក្នុងអត្ថបទនេះ ជាទស្សនៈផ្ទាល់ខ្លួនរបស់អ្នកនិពន្ធវាមិនឆ្លុះ បញ្ចាំងពីជំហរផ្លូវការរបស់វិទ្យាស្ថានសិក្សាចិននៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជាទេ។